

ARAB TILIDA CEFR ME'ZONLARIDAN B2 DARAJASI VA UNGA QO'YILADIGAN TALABLAR

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14261879>

Xusanova Sevara Alisherovna

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti talabasi

Annotatsiya: Maqolada CEFRning til o'rganuvchi va o'rgatuvchilar uchun ahamiyati, undagi me'zonlar va hozirda yurtimizning ko'plab sohalarida talab yuqori bo'lgan B2 darajasi va unga qo'yiladigan talablar haqida ma'lumotlar berilgan. Shu o'rinda, til bilish ko'nikmalarining B2 darajasiga hos xususiyatlari haqida ko'plab zarur ma'lumotlar keltirilgan. Va yana, til bilish ko'nikmalarini yangi ta'lim metodlariga asosan takomillashtirish imkoniyati mavjud.

Kalit so'zlar: CEFR, me'zonlar, eshitish ko'nikmasi, o'qish ko'nikmasi, yozish ko'nikmasi, gapirish ko'nikmasi, A1 *الأساسي*, A2 *التمهيدى*, B1 *المتوسط*, B2 *فوق المتوسط*, C1 *فوق المتقدم*, C2 *فوق المتقدم*.

Аннотация: В статье представлена информация о значении CEFR для преподающих и изучающих язык, его стандартах и уровне B2, который очень востребован во многих сферах нашей страны. В то же время можно иметь много необходимой информации об особенностях, характерных для уровня владения языком B2. И ещё, есть возможность совершенствовать языковые навыки в соответствии с новыми методиками обучения.

Ключевые слова: CEFR, уровни, навыки аудирования, навыки чтения, навыки письма, навыки говорения, A1 *الأساسي*, A2 *التمهيدى*, B1 *المتوسط*, B2 *فوق المتوسط*, C1 *فوق المتقدم*, C2 *فوق المتقدم*.

Abstract: The article provides information about the importance of CEFR for language learners and learners, its standards and the B2 level, which is in demand in many areas of our country today. At the same time, it is possible to have a lot of necessary information about the features specific to level B2 of language skills. And most importantly, there is an opportunity to improve language skills in accordance with new teaching methods.

Keywords: CEFR, measles, listening skills, reading skills, writing skills, speaking skills, A1 *الأساسي*, A2 *التمهيدى*, B1 *المتوسط*, B2 *فوق المتوسط*, C1 *فوق المتقدم*, C2 *فوق المتقدم*.

Insonlardagi chet tillariga bo'lgan qiziqishning ortishi bilan, bu sohada yangi islohotlarni amalga oshirishga ehtiyoj sezila boshladi. Bunda Yevropa

Kengashining 1970-yildagi til siyosati va til ta'limi sohasidagi faoliyati o'zining siyosiy, madaniy va ta'lim dasturiga mos keladigan asosiy tamoyillariga qat'iy sodiqligini ko'rsatdi. Muloqot maqsadida tillarni o'rganish g'oyasi boshidanoq ikkita asosiy tashvish tug'dirdi:

- o'quvchilarning kommunikativ ehtiyojlarini tahlil qilish;
- bu ehtiyojlarni qondirish uchun ular o'rganishi kerak bo'lgan tilni tavsiflash.

Bu omillar Yevropa Kengashi tomonidan CEFR dasturini ishlab chiqilishiga sabab bo'ldi. CEFR o'zi nima? Common European Framework of Reference (CEFR), ya'ni tillar bo'yicha umumiy Yevropa ma'lumot bazasidir. Bu dastur til bilish, o'rganish, o'qitish va baholashning keng qamrovli tavsifiy sxemasini va illyustrativ deskriptor shkalalarida belgilangan umumiy ma'lumot darajalari to'plamidir. Unda til o'rganuvchilar tildan muloqot qilish uchun foydalanish maqsadida qanday yo'l tutishlari va samarali harakat qilishlari uchun qanday bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishlari kerakligi to'liq tavsiflangan. Shuningdek, til o'rnatilgan madaniy kontekstni ham qamrab oladi. Dastur shuningdek, o'quvchilarning o'qishning har bir bosqichida va butun umri davomida erishgan yutuqlarini o'lchash imkonini beruvchi malaka darajalarini belgilaydi. [1,26-27]

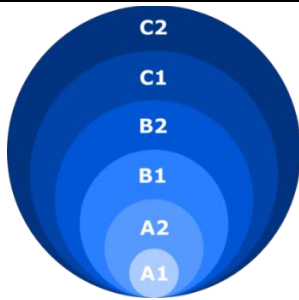
CEFRning belgilangan maqsadlari quyidagilardan iborat:

- turli mamlakatlardagi ta'lim muassasalari o'rtasida hamkorlikni rag'batlantirish va osonlashtirish;
- til malakalarini o'zaro tan olish uchun mustahkam asos yaratish;
- o'quvchilarga, o'qituvchilarga, kurs dizaynerlariga, imtihon o'tkazuvchi tashkilotlarga va ta'lim ma'murlariga o'z harakatlarini joylashtirish va muvofiqlashtirishda yordam beradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2012-yil 10-dekabrdagi PQ-1875-son Qaroriga muvofiq, shuningdek Chet tilini bilish darajasini baxolash va sertifikatlash milliy tizimini joriy etish maqsadida Vazirlar Mahkamasi Chet tilini bilish darajasini aniqlash va malaka sertifikatini berish to'g'risidagi Nizomni tasdiqladi. Bunda darajalar CEFR me'zonlariga muvofiq aniqlanishi ko'zda tutilgan. Bu baholash tizimidan hozirgi kunga qadar foydalanib kelinmoqda.

Kurslarni tashkil etishni osonlashtirish va rivojlanishni tavsiflash uchun CEFR 1-rasmda ko'rsatilgan oltita umumiy mos yozuvlar darajasini taqdim etadi. Ushbu tartib foydalanuvchi va o'quvchilarga tavsiflovchi sxemaning tegishli jihatlari bilan progressiv tarzda shug'ullanishga imkon beradigan strategiyani taqdim etadi. Keling ular bilan qisqacha tanishib chiqamiz:

1-rasm. Darajalar

A1, A2 darajalari. Bu darajalar boshlang'ich foydalanuvchilar uchun belgilangan bosqichdir. (A1 التمهيدى, A2 الأساسى)

B1, B2 darajalari. Bu darajalar mustaqil foydalanuvchilar uchun mo'ljallangan. (B1 المتوسط, B2 فوق المتوسط)

C1, C2 darajalari. Bu darajalar tajribali, malakali va mutaxassislar uchun belgilangan bosqichlar hisoblanadi. (C1 المتقدم, C2 فوق المتقدم) [4, 1-5]

Bunda arab tilani o'rganuvchilarga tilning quyidagi ko'nikmalarini yuqorida ko'rsatilgan ketma-ketlikni buzmaganda o'zlashtirishlari maqsadga muvofiqdir. Shu bilan birga, til bilish darajasi quyidagi ko'nikmalar asosida baholaniladi:

1. Eshitish ko'nikmasi (مهارة الإستماع)
2. O'qish ko'nikmasi (مهارة القراءة)
3. Yozish ko'nikmasi (مهارة الكتابة)
4. Gapirish ko'nikmasi (مهارة الكلام) [4, 1-5]

Har bir darajada til o'rganuvchilar bilishlari lozim bo'lgan, ma'lum qoidalar asosida tuzilgan me'zonlar mavjud. Biz bu maqolamizda davlatimizda ko'plab imtiyozlarni taqdim etuvchi B2 darajasiga qo'yigan talab va me'zonlarni tahlil qilmoqchimiz.

B2 darajasi A1, A2, B1 darajalaridan keyingi daraja bo'lib, bu darajani egallash uchun undan avvalgi darajalarni o'zlashtirish shart hisoblanadi. B2 darajasi فوق المتوسط, yani o'rtadan yuqori darajaning spetsifikatsiyasini aks ettirish uchun mo'ljallangan. Metafora shundan iboratki, oraliq plato bo'ylab asta-sekin, lekin barqaror ravishda o'sib borar ekan, o'quvchi o'zini qayergadir kelganini his qiladi, narsalar boshqacha ko'rinadi, u yangi nuqtai nazarga ega bo'ladi, atrofga yangicha nazar bilan qaray boshaydi. Mavzuni ko'nikmalar nuqtai nazaridan ko'rib chiqsak,

maqsadga muvofiq bo'ladi. Eslatma, quyida keltirilgan ma'lumotlar faqat klassik arab tiliga (اللغة العربية الفصحى) tegishli.

Eshitish ko'nikmasi. O'quvchi ovozli ma'lumotlarni quyidagicha qabul qiladi:

- Aytilgan aniq va mavhum mavzulardagi e'lonlar va xabarlarini normal tezlikda tushuna oladi.

- Ijtimoiy, kasbiy yoki akademik hayotda duch kelishi mumkin bo'lgan yozuvlarni tushuna oladi va ma'ruzachilarning nuqtai nazarlari va munosabatini, shuningdek axborot mazmunini aniqlay oladi.

- Yetkazib berilgan radio va boshqa ko'plab yozilgan yoki eshittiriladigan audio materiallarni tushuna oladi va ma'ruzachining kayfiyatini, ohangini va boshqalarni aniqlay oladi.

- Taqdim etilgan aniq va mavhum mavzularda propozitsion va tilshunoslik jihatdan murakkab nutqning asosiy g'oyalarini, shu jumladan o'z ixtisoslashgan sohasidagi texnik munozaralarni tushuna oladi. Mavzu o'rtacha tanish bo'lsa va nutqning yo'nalishi aniq belgilar bilan belgilangan bo'lsa, kengaytirilgan nutq va murakkab dalillarga rioya qilishi mumkin.

- Biroz harakat bilan atrofidagi aytilganlarning ko'pini ilg'ay oladi, lekin ishtirok etish qiyin kechishi mumkin.

- Tanish va tanish bo'lmagan mavzularda jonli yoki efirda standart og'zaki tilni tushunishi mumkin. Odatda shaxsiy, ijtimoiy, akademik yoki kasbiy hayotda uchraydi. Faqat haddan tashqari fon shovqin, yetarli bo'lmagan nutq tuzilishi yoki idiomatik foydalanish tushunish qobiliyatiga ta'sir qiladi.

O'qish ko'nikmasi. Til o'rganuvchining oqib tushunish qobiliyati quyidagi kriteriyalarga asosan aniqlaniladi:

- Katta darajada mustaqillik bilan, turli matnlarga o'qish uslubi va tezligini moslashtirib, o'qiy oladi va maqsadlarida tegishli ma'lumotnoma va manbalardan tanlab foydalana oladi. Keng faol o'qish so'z boyligiga ega, lekin past chastotali idiomlar bilan ba'zi qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin.

- O'zining qiziqish sohasiga tegishli yozishmalarni o'qiy oladi va asosiy ma'noni osonlik bilan tushuna oladi.

- Uzoq va murakkab matnlarni tezda skanerlash, tegishli tafsilotlarni topish mumkin. Yangiliklar, maqolalar va hisobotlarning mazmunini va dolzarbligini tezda aniqlashi mumkin.

- O'z sohasiga tegishli yuqori ixtisoslashgan manbalardan ma'lumot, g'oyalar va fikrlarni olishi mumkin. O'z sohasidan tashqaridagi ixtisoslashgan maqolalarni tushuna oladi, lug'atdan foydalanishi mumkin vaqti-vaqti bilan terminologiya

talqinini tasdiqlash uchun. Yozuvchilar qabul qiladigan zamonaviy muammolar bilan bog'liq maqola va hisobotlarni tushuna oladi.

- O'z sohasidagi uzoq, murakkab ko'rsatmalarni, shu jumladan sharoitlar va ogohlantirishlar haqida batafsil ma'lumotlarni tushuna oladi, qiyinroq bo'limlarni qayta o'qib chiqishi mumkin.

Yozish ko'nikmasi. Bunda til o'rganuvchining yozish mahorati tekshiriladi. Va unda quyidagi ko'nikmalar bo'lishi shart:

- O'ziga tegishli bo'lgan sohalaridagi turli mavzularda aniq, batafsil matnlar yozishi va sintez qilish va sohasi bo'yicha batafsil matnlar yaratish va bir qator manbalardan olingan ma'lumot va dalillarni baholash.

- Haqiqiy yoki xayoliy voqealar va tajribalarning aniq, batafsil tavsiflarini yozishi mumkin, g'oyalar o'rtasidagi munosabatlarni aniq bog'langan matnda belgilaydi va tegishli janrning belgilangan konventsionalariga rioya qiladi. O'z qiziqish sohasiga tegishli turli mavzular bo'yicha aniq, batafsil tavsiflar yozishi mumkin. Film, kitob yoki pyesa haqida sharh yozishi mumkin.

- Tegishli ta'kidlash bilan muntazam ravishda argumentni ishlab chiqadigan insho yoki hisobot yozishi mumkin muhim fikrlar va tegishli qo'llab-quvvatlovchi tafsilotlar.

- Muammoning turli g'oyalarini yoki yechimlarini baholashi mumkin. Qo'llab-quvvatlash yoki qarshi sabablar keltirib, argumentni rivojlantiradigan insho yoki hisobot yozishi mumkin alohida nuqtai nazar va turli xil variantlarning afzalliklari va kamchiliklarini tushuntirish.

- Bir qator manbalardan ma'lumot va dalillarni sintezlashi mumkin.

Gapirish ko'nikmasi:

- Umumiy, akademik, keng doiralarda tilni ravon, aniq va samarali qo'llay oladi. Kasbiy yoki bo'sh vaqt mavzulari, g'oyalar orasidagi munosabatlarni aniq belgilaydi.

- Muntazam ravishda o'zaro ta'sir qiladigan ravonlik va spontanlik darajasi bilan o'zaro ta'sir qilishi mumkin va barqaror ona tilida so'zlashuvchilar bilan munosabatlar har ikki tomonga ham qiyinchilik tug'dirmasligi kerak.

- Ko'pgina umumiy mavzular bo'yicha keng tarqalgan suhbatni aniq ishtirok etish tarzida, hattoki shovqinli muhitda ham.

- Ona tilida so'zlashuvchilar bilan munosabatlarni bilmasdan kuldirmasdan yoki bezovta qilmasdan davom ettirishi mumkin yoki ulardan mahalliy so'zlashuvchi bilan bo'lganidan boshqacha munosabatda bo'lishlarini talab qilish. Hissiyot darajasini etkazishi va voqealar va tajribalarning shaxsiy ahamiyatini ta'kidlashi mumkin.

Bu sifatlar B2 darajasiga ko'tarilishni istagan til organuvchilarda bo'lishi shart. Endi B2 darajadagi talaba tushunushi kerak bo'lgan mavzularga to'xtalsak. O'quvchi kommunikatsiya vaqtida turli mavzularga duch keladi va B2 darajasidagi talaba quyidagi mavzularga javob bera olishi zarur:

التكنولوجيا، والبيئة،
والطاقة المتجددة،
والألعاب الفيديو،
والتعليم عبر الإنترنت،
والإعلانات،
والنقل العام، والبطالة،
والمشاكل الصحية، والسعادة، والجريمة،
والوجبات السريعة،
والإزدحام المروري،
ووسائل الإعلام،
وتغير المناخ،
والاحتكار.

Xulosa. Avvalo CEFR metodikasi bo'yicha til organmoqchi bo'lganlar, u haqida yetarlicha ma'lumotga ega bo'lishlari kerak. Uning me'zonlari va talablarini bilish muhim, chunki o'quvchi til bilish ko'nikmasini B2 darajasiga yetkazishi uchun o'z oldiga qo'yishi kerak bo'lgan asosiy maqsadlarni belgilab olishi zarur. Shu bilan birga yuqorida ko'rsatilgan ijtimoiy mavzular haqida ma'lumotga ega bo'lish kommunikatsiya vaqtida muloqotga oson kirishishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages:

Learning, teaching, assessment. Modern languages division. Strasbourg. 2001.

2. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment: Structured overview of all CEFR scales.

3. Antonella Ghersetti, Andrea Facchin. TEACHING ARABIC AS A FOREIGN LANGUAGE: Origins, Developments and Current Directions.

4. Zafar Abdumuminovich Norboyev (2022). ARAB TILIDA CEFR MEZONLARI ASOSIDA YARATILGAN A1 DARAJADAGI O'QUV DASTURLARIGA QO'YILADIGAN TALABLAR. Academic research in educational sciences, 3 (8), 5-11.muminovich Norboyev (2022).

5. Norboyev, Z. A. (2023). O 'ZBEKISTONDA CEFR MEZONLARI ASOSIDA YANGI AVLOD DARSlikLARINI YARATISHNING ME'YORIY-USLUBIY ASOSLARI. ILM-FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI, 1(1). Academic research in educational sciences, 3 (8), 5-11.